

Kallid lugejad !

Käes on jõulu-aeg ja taas mõistlik teha kokkuvõtteid möödunud aastast ning suunata pilk ka tulevikule.

Kalakasvatuse hooaeg on Eestimaal läbi saanud. Igaüks teist teab oma õnnestumisi ja muresid ning seda, kuidas omandatud teadmisi tulevatel aastatel positiivselt ära kasutada.

Oma tänases kirjatükis keskendun kalakasvatamise arengule maailmas ning selle kontekstis Eestimaal suurele potentsiaalile ning headele võimalustele tõusta arenenud kalakasvatamisega riigiks.

Maailmas on tehtud palju uurinuid ja prognoose kala tarbimise ning tootmise kohta. Hiljaaegu lugesin artiklit, mis tõi välja hulga põnevaid numbreid. Prognoosid tehti aastani 2020, mil kala tarbimine maailmas tõuseb arenenud riikides umbes 4 % ja arenguriikides 40 %! Kasvatatava kala maht tõuseb 100 miljoni tonni lähedale tänase umbes 55 milj. tonni vastu. Tootmismahu peamist suurenemist nähakse tänastes arengumaades. Samas muutub oluliselt ka merest püütava ja kasvatatava kala suhtarv, seda just kasvatatava kala kasuks.

Siin on mõtteainet meile kõikidele!

Nii mõnedki Euroopa riigid on ammandanud või ammandamas oma kalakasvatuse võimalusi. Samas on seal kala kasvatatud mitut põlve järjest. Ka tänastel ettevõtjatel on nendes maades raha ja tahtmist, et oma äri laiendada. Kui omal maal võimalusi väheseks jääb, otsitakse neid väljastpoolt. Nii vaatavad näiteks mitmed taani kalakasvatatajad suuri silmi ja isukalt Eesti riigi suhteliselt kobeda (võrreldes näiteks Taaniga) veeressursi poole. Siin peitubki juba meie kalakasvatatajate jaoks üks teadaolev konkurents, ja kui soovite, ka oht...

Kindel on see, et kasvatatava kala hulk Eestis suureneb lähiaastatel mitmekordselt – küsimus on selles, kes meie riigi pinnal seda äri tegema hakkab ja kuhu läheb või jääb äritulu?

Meie juhatuse liige Raivo Puurits tegi Riigikogu maaelukomisjoniga kohtumise jaoks väga huvitavad kalkulatsioonid. Idee oli näidata parlamendi saadikutele, kui suur on tegelikult potentsiaal kala kasvatamiseks Eestis ning kuidas see mõjutaks Eesti väliskaubandusbilanssi (mõelge

hetke seisule).

Taanis kasvatatakse täna ligi 40 000 tonni forelli (kordades väiksema veeressursi juures, kui meil on kasutada) ja Hollandis umbes 15 000 t angerjat. Raivo võttis orientiiriks aasta 2025, mil Eestis võiks aastast toota 20 000 t vikerforelli ja 5000 t angerjat. Esmapilgul võib tunduda utoopiline, kuid tegelikult on need täiesti teostatavad numbrid. Pöördumega tagasi minu artikli alguse juurde, kus on juttu maailma arengusuundadest. Sellise tootmise juures läheks enamik toodangust loomulikult ekspordiks ja kasu oleks sellest kogu riigile. Matemaatiline tehe: kala ekspordi hind miinus imporditava sööt võrduks 400 – 500 miljonit eesti krooni!

Seejuures lisandub pluss, mis tuleb loodavate töökohtade näol, sealt maksudena laekuv tulu, lisaks tulu külgnevatest tootmisharudest nagu transport, kalatööstus, turism jne. Esiletõstmist väärib, et töökohti luuakse juurde just maapiirkondadesse, mis meie riigis täna eriti valus teema on.

Mõelgem nende asjade üle. Me peame sellest kõik koos aru pidama

ja siis tegutsema hakkama.

Soovin Teile kõigile arukust, töökust, visadust ja kõike muud, mida iganes vaja läheb, et kalakasvatamist Eestimaal ja eestlaste hulgas edendada ja laiendada.

Hoiame kokku ja tulemused on varsti käegakatsutavad!

Ilusat jõulu-aega ning õnnestumisterohket uut aastat!

Parimate soovidega

Sivar Irval,
juhatuse esimees

Kalakasvatatajad kohtusid riigikogulastega

2. detsembril kohtusid Haljala lähedal Pihuvvere kalastuspaigas Eesti Kalakasvatatajate Liidu juhatuse ja Riigikogu maaelukomisjon. Lisaks komisjoni esimehele **Jaanus Marrandile** olid kohal **Imre Sooäär, Mati Kepp, Tiit Niilo, Rein Aidma** ja **Toivo Tootsen**. Osalesid ka selle komisjoni sekretärid **Ülle Särğava** ja **Merle Kruusimägi**, kes kõneldi ja vastuvõetud otsused protokollisid.

Kalakasvatatajate probleeme tutvustas ja koosoleku käiku juhtis juhatuse esimees **Sivar Irval**. Kohal oli

kalakasvatatajate liidu kogu juhatuse: **Tiit Paaver, Riina Kalda, Nikolai Laanetu, Raivo Puurits, Lauri Aaspõllu, Aarne Liiv** ja meie liidu sekretär **Marje Aid** ning infolehe toimetaja **Ilme Post**.

Peamisteks kõnealusteks teemadeks olid ettepanekute tegemine kalandusturu korraldamise seaduse eelnõusse, kalakasvatuse sektoriuuring ja selle majandusharu kohaldamine EL võimalustele ning koostöö põllumajandusministeeriumi kalandusosakonnaga. Tõstatati Eestimaal väike-

■ Maaelukomisjon istus kalakasvatatajate vastas

■ Paranduste tegemine eelnõusse- Aarne Liiv, Toivo Tootsen, Tiit Paaver.

veekogude kalaproduktiivsuse tõstmise vajadus. Lahendusi otsiti ka viimasel ajal kuuma teemana üles kerkinud kalakasvanduste tunnustamisele PRIA-s.

Tutvuti kalaturismi kohapealsete teenustega: õnge otsa jäi kuus viker-

forelli. Peatselt pakuti nendest kolme erineval viisil valmistatud näidisrooga.

Mõlemad osapooled tunnistasid arutelu kordaläinuks ning tulukust töötav koostöö jätkub. /Loe lisa lk. 8/.

2003. aasta kalakasvatustes

Valisime ülevaateks kolm erineva tootmisprofiiliga kalakasvandust. Järgmises infolehes uus valik - forelli- ja vähikasvandused.

Põlula Kalakasvatusteskus

2003. aasta oli Põlula Kalakasvatusteskusele päris hea. Kui paljud kalakasvatajad kannatasid suuri kahjusid mulluse põua järel tulnud veepuuduse pärast, siis meie pääsesime terve nahaga: Lavi allika vooluhulk vähenes kevadtalvel vaid kolmandiku võrra ja selle elasime üle.

Järgmine ehmatus tuli allikapaisjärvest: jää all arenesid sinivetikad, mida siinmail varem nähtud ei ole. Tänu headele nõustajatele saime nendestki jagu.

Noorkalu koorus aga palju ja nende ellujäämus oli liigagi hea, tänu millele oli basseinides sügiseks topeltkogus 6-15-grammiseid samasuviseid lõhesid. Kuna nad enam basseinidesse ära poleks mahtunud, tuli umbes pooled asustada jõgedesse – kokku 210 tuhat lõhe ja 20 tuhat meriforelli nn üleplaaniilist samasuvist noorkala.

2002. aasta sügise madala veeseisu ja karmide ilmastikuolude tõttu ebaõnnestus teadlaste hinnangul lõhe ja meriforelli looduslik kudemine Põhja-Eesti jõgedes täielikult. Seega saime looduses tekkinud lünka täita oma üleplaaniiliste asustamistega ja üks loodus siis vast kiidab meid selle eest. Ka kõik muud tööd sujusid normaalselt. Kevadel asustasime jõgedesse 35 tuhat kahe- ja 172 tuhat ühe-aastast lõhet; natuke ka meriforelli.

Rõõmu teeb üldsuse suurenev huvi meie tegevuse vastu ja mõistmine, et teeme õiget asja. Huvilisi on koolilastest teadlasteni, rääkimata kalastajatest ja keskkonnainimestest.

Valmis sai meie tööd tutvustav videofilm. Kaks Mereakadeemia tudengit tegid siin diplomitööd ja

jätkavad õpinguid magistrantuuris – neist loodame tulevikus oma töö jätkajaid.

On ka muresid. Peaks olema arusaadav, et paralleelselt kalakasvatustliku taastootmisega tuleb kindlasti kaitsta loodavaid populatsioone röövpuugi eest, samuti säilitama looduslikuna nende elupaiku. Viimase all tuleb muuhulgas mõista ka kalade rändeteede säilitamist ja avamist. Jõgedele paisude rajamine ja taastamine sulle siirdekalade rändeteed ja see muudab neil jõgedel kalavarude taastamiseks juba tehtud jõupingutused mõttetuks. Keskkonnaministri määrusega on kehtestatud küll kalade elupaikadena kaitstavate veekogude vee kvaliteedi- ja seirendused, kuid paisude rajamist või taastamist ja olemasolevate ekspluateerimist seadusandlus piisavalt ei reguleeri.

Praegu tehakse tööd Natura 2000 alade väljavalimiseks, misjärel kehtestatakse nõuded väljavalitud vooluveekogude ökosüsteemide kaitseks. Paisude rajamisest huvitatud isikud forsseerivad piirangute kartuses oma tegevust. **Seetõttu tuleks viivitamatult peatada lubade väljaandmine veekogude tõkestamiseks**, kuni Natura 2000 alad on lõplikult välja valitud ja seadusandlus kooskõlas elupaikade kaitse euroopalike nõuetega.

Jõudu ja tervist kalameestele ja kolleegidele ning kõikidele headele abilistele!

**Põlula rahva nimel -
Ene Saadre**

Haaslaval

...lõppes sel aastal üks pikk ja hirmus protsess. Alates 1999. aasta septembrikuust olen käinud kohtuteed. Rootsimaal hakkas nõudma läbi kohtu oma onule kuulunud 0,45 ha suurust maatükki siis, kui olime ta prügimäe aiaks kujundanud ja taastanud vana, kokkuvarisenud kuivati. Ja asub see ju otse paistiigi kaldal.

Kuni riigikohtuni läks meil päris hästi. Tema aga jätkas visalt ja aasta hiljem riigikohus nõudis asja uut läbivaatamist. Mind süüdistati, nagu oleksin seadusi eirates püüdnud saada Stockholmis elava eestlase osa maad endale.

Nüüd esitas väliseestlase esindaja Eestis kohtule uue nõude taasriigistada kogu minu 102 ha, mis oli erastatud ning koos hoonete ja tiikidega kinnistusse kantud. Asi jõudis nii kaugele, et mais 2001 pandi kogu erastatud maale peale nn maa kasutamise keelumärge väliseestlase kasuks. Meile tähendas see, et me ei saanud enam ühtegi tehingut teha, mis oli seotud maaga. Nii jälle läbi eri astme kohtute vaheldumisi võitlusi ja kaotustega kuni riigikohtuni välja. Ja nüüd oli riigikohus teisel seiskohal: ei menetlenu kaebust. Jõustus meie jaoks positiivne otsus.

Kalakasvatases on läinud keskmiselt. Peale karpkala kasvatamise ja asustamise erinevate maakondade veekogudesse samasuvist linaskit, haugi ja koha. Suvi oli jahe, juba augusti teisel poolel langes vee temperatuur alla 15 kraadi. Haaslava tiikides oli zooplanktonit vähe, mille tõttu jäi samasuvise koha kasv alla 10 grammi. Kurb on see, et

eespool nimetatud kalaliikide taastootmisele on teadlaste ja riigiametnike poolt eitav seisukoht edaspidiseks.

Omaette probleem on finantseerimine. Vaatamata lepingutele on viis kuud tagasi looduslikesse veekogudesse asustatud kala eest raha veel saamata!

Endiselt teevad meile peavalu kotkad: meri- ja kalakotkapaar, kes nopivad tiikidest välja kudema pandud kohad, vigastavad ligi kümnekiloseid sugukalu ja toituvad regulaarselt erineva suurusega karpkalast. Vaatamata TÜ teadlaste kotkavaatlustele puudub lindude tekitatud kahjude kompensatsiooniseerimise toimiv süsteem.

Oleme üle kolmekümne aasta vana majand. Tiigid mudastuvad, millega kaasneb taimestiku vahamine. See on meile kui suurepinnaliste tiikidega majandile väga valus probleem. Sel aastal alustasime töödega, puhastasime kõik väikesed, 0,1 ha suurused tiigid.

Kalaturismi osa on praegu tagasihoidlik. Reklaami me ei tee, kedagi ära ka ei saada. Hirmutab natuke Tartu lähedus. Peamine rõhk jääb ikkagi kala kasvatamisele. Osaletud on ka mõnede koolitusfirmade kalaturismi seminaril ja karpkalakasvatuse praktiline osa on toimunud kohapeal majandis.

Edu ja jõudu, sõbrad!

Riina Kalda

Lõhering

Selline on filmi pealkiri, mis Põlula ja lõhe ainetel loodud, siinse elu alusel lavastet.

Poole tunniga tehakse ka kõige suuremale võhikule selgeks terve kala elulugu. Lisaks saad kopsaka annuse looduskaitsest lufti. Filmil on oma osa ka kalakasvatustliku tegevuse jäädvustajana, ajaloo tarbeks.

Filmi algul minnakse kalamarja „jahile“, abiks Virumaa tuntud rannakalurid: Jaan, Mart ja Fred. Mari saab kõigi reeglite kohaselt võetud, vannitatud ja inkubeeruma pandud. Kooruvad abitud vastsed - millised kaadrid koolitundideks! Neist saavad hõbedased laskujad ja merehulgused, kes kodujõgedesse tagasi tulevad. Õpetatakse, mida teha märgistatud kaladega, kuhu märgistused saata.

Filmis kõlab optimismi sisaldav lausungmõni kudemishimuline saab meie jõgedes koguni kolmel-neljal korral käära! Unistame üheskoos, kalakasvatada...

Inimestelt oodatakse teatavatki kalastuskultuuri, et enne smoltide jõkke laskmist ei peaks politsei jõgede ääri röövpuudjatest tühjaks lööma. Õnneks sellest politseitööst filmis ei kõnelda- ohtude teemat suhu võttes on kaadris vaid paar kajakat... Vaenlased nemandki, vähemalt katuse all kasvanud ja esimest korda helesinist taevast nägevatele kalapoegadele. Filmi päriliks on Lavi allikal toituv vesipapp- nahk silmadele ja vee alla!

Kogu aeg on filmis tegude foonil Ene juttu- mida tehakse ja miks nii tehakse. Tekst on audentne ja usutav. Jüri kõneleb vähem, tema tõstab kalu, „pardiküttide“ kaabu peas ja habe uljalt püsti. Abilised - alates soomlastest, tudengitest, teadlastest ja külarahvast- kõik on tööprotsessides lindile jäänud.

Kui keskkonnaminister oma majas Põlula juhte trehvavat, pidi juba eemalt teretamise asemel hõikama - noh, fanaatikud, kuidas läheb? Jah, neid metsataguseid fanaatikuid meie kalakasvatustesse jagub.

Filmi lõpukaadrites ütleb kallite mõrdade ja võrkude omanik, oma püügipäevikut lehitsev Väinöpe kalur Heldur Tuus: nüüd tasub jälle merele minna! Seega on Põlulakümneaastase tööle hinnang antud. Lühidalt ja tummiselt!

Ainult filmi tiraa -100 tk. peaks suurem olemas- koolidele, raamatukogudele.

Tootja: UNIFILM 2001.

Kommenteerinud –
filmifriik Ilme

Veekogude kalaproduktiivsuse tõstmise võimalustest

Milline on asustusmaterjali tellimus 2004. aastaks?

Kommenteerib **Leelo Kukk**, kalandusosakonnast (väljavõtte e-mail kirjast).

Tulenevalt kalanduse ekspertnõukogu otsusele esitati KIKi nõukogule kinnitamiseks 2004. aastaks ainult lõhe, meriforelli, siia, angerja ning jõevähi asustamise finantseerimine. Teised liigid sinna nimekirja kahjuks ei mahtunud.

Üks, mis kindlasti valikut piirab, on etteantud eelarve ning praegusi eelistusi vaadates toetatakse rohkem kõrgema kaitsestaatusega ning suuremat kasumit (angerjas) andvaid liike.

Koha puhul anti soovitus mitte alla 10 cm kalu asustada, kuna kevadeks ei ole neist praktiliselt midagi alles jäänud. Tundub kerge otsustada, et noh, siis asustame suuremaid! Praegu on teadlased oma soovitusi andnud: sobivatesse veekogudesse hoopis marja täis kudepesad viia. Praeguseks ongi kudepesade paigutamise veekogudesse kõige paremaid tulemusi andnud.

Sügise poole asustatud haugi elujäävus on aga hea ning teadlased

ongi andnud soovitusel vajadusel ainult suuremat kala asustada. Samas rõhutatakse, et haugil on tarvis eelkõige kudeala ning kudeaegset rahu ja sel juhul ei peaks asustamisega enamikes veekogudes tegelema. Erandina soovitasid teadlased sel aastal asustamisi toetada, kuna madal veeseis jättis paljud koelmud kuivale. Erandina on vaatsena asustamine häid tulemusi andnud Ermistu järve.

Linaski ja karpkala taastootmise programm vajaks vaid kohalikku finantseerimist ning nende prioriteetus on suhteliselt madal. Selle tõttu ei ole nad kalanduse programmi mahtunud. Olen siin soovitanud, et kui maakond peab antud liigi asustamist oluliseks, peaks seda tegema maakondlikest vahenditest (KIKi maakondliku programmi raames). Aga just mitme maakonna kalandusspetsialistid väidavad, et maakond sellist tööd oluliseks ei pea. Sel juhul on aga minul küsimus, et kui juba maakond seda oluliseks ei pea, siis kuidas peaks seda tehtama riiklikul tasemel?

Mõtlen, et vahest oleks kasulik kalakasvatajatega kohtuda ning edaspidiseid asustamisalaseid asju arutada.

■ Lauri Aaspõllu ja Tiit Paaver arutlemas veekogude rikastamise teemal. Lauri: „Mina võiksin kohe suuremal hulgal neid karpkalamaimusid Eesti järvede tarbeks kasvatada!“ Tiit: „Kuule mees, taastootmise riiklik programm eelistab merekalu ja angerjat. Kui maameestel raha üle jääb, tellivad ise järvekalu.“

“VEEUSSIVARU” SAI TÄIENDUST

Lugu on nii, et **tänavu rikastusid meie veekogud koguni üle poole miljoni angerjaviiga. Üle mitmeasetme aasta eraldas Keskkonnanvesteeringute Keskus selleks niipalju raha (kokku veidi üle 3,3 miljoni krooni), et esialgu võiks sellega rahule jääda.**

Vastavalt Riigihankeseadusele, nõudis nii suure summa kasutamise rahvusvahelise riigihanke korraldamist. Selle läbiviimine oli paraku üpris aeganõudev. Aega kulus nii hanketingimuste täpsustamisele ja tõlkimisele kui ka nõutud kujul avaldamisele, lisaks veel nõue registris “ülalrippuda” kaks kuud. Eeltoodud põhjustel tuligi seekord asustusmaterjali ettekasvatamisel kasutada välismaiste angerjakasvatajate teeneid. Eestis ei ole lihtsalt veel jõutud sellisele tasemele, et keegi võiks vabalt miljooneid kroone klaasangerja sobivasse mõõtu kasvatamisse paigutada veel enne, kui vastavad lepingud allkirjastatud. Lõpuks tulevad ju kõik angerjad meile nagunii kaugest Sargasso merest, Atlandi ookeani läänerranniku lähedalt.

Läks aega, palju läks. Riigihange sai ikkagi kõikide seadustega kooskõlas läbi viidud ning kahe pakkuja võistluspakkumise tulemusena odavemad kalakesed ligi pool miljonit krooni. “Ülejäänud” raha saab loodetavasti kasutada angerjate asustamiseks järgmisel aastal. Hanke tulemusena sõl-

miti raamleping AS-ga TRITON, mille täitmine kestab kuni 2007 aastani.

Angerja asustamiseks otsustati nüüd ja edaspidi, lisaks Võrtsjärve kalurite makstavale rahale, kasutada osaliselt ka harrastuskalastajatele kalastuskaartide müügist laekunud raha. Seepärast jõudsidki angerjad, peale üldtuntud Võrtsjärve, ka paljudesse teistesse neile elupaigaks sobivatesse Eesti väikejärvedesse. Kõiki neid siinkohal üles lugeda ei taha, sest kahjuks tõmbab loodetav angerjanoos ka sellist rahvast, keda veekogude ääres näha ei taha – röövpüüdjad – “elektrikuid”.

Angerja asustamiseks ei sobi aga kaugeltki mitte kõik veekogud, need peavad vastama teatud veetemperatuuri ja toidubaasi tingimustele. Sellepärast valitigi asustusveekogud välja tihedas koostöös kalateadlastega Võrtsjärve Limnoloogiajaamast, küsides samas ka keskkonnateenistuste arvamust. Oluline on vältida jõevähi ning angerja elupaikade ristumist, sest angerjas “sööb” aja jooksul vähid veekogust välja. Jõevähi, kui meie loodusele omane liik, on sisevetes esmatahtis.

Ühe keskmiselt viiegrammise angerja asustamine läks tänavu maksma veidi alla 5 krooni. Umbes viie aasta pärast poolekilosese püügiküpsusse jõudes maksaks ta aga praegustes hindades

u. 50 krooni.

Seega on angerjakasvatuse looduslikes veekogudes tasuv. Ettekasvatatud angerjatest jõuab teadlaste andmeil püüki umbes kolmandik, võrreldes varem asustatud klaasangerjatega on see hulk viisi kuni seitse korda suurem. Seega on angerjavaru taval kasutamisel võimalus nende laiendatud taastootmiseks, kus aastas asus-

tatavate angerjate hulka saaks pidevalt suurendada isegi kuni kahe miljoni kalakeseni. Selline kogus võimaldaks saada isegi kuni 500 tonniseid saake, senise alla saja tonniga võrreldes. Turgu angerjatele juba jätkuks.

Peeter Prass

Keskkonnaministeeriumi kalavarude osakonna spetsialist.

TRITON'i angerjakasvatanduses

on 2003. aastal olnud nii halbu kui ka häid perioode - nagu elus ikka. Mai alguse õnnetu elektrikatkestuse tagajärjel kaotas firma kogu kala (suuruselga 10-100 g) järeikasvu. Seda oli 6 tonni. Kuid ega elu sellepärast tohi seisma jääda.

Rõõmustav on see, et suutsime käivitada edukalt denitriifikatsioonifiltri, mis võimaldas ööpäevase veevahetuse 20-30 %-lt viia 1 -5%-le. Samaaegselt paranes ka vee kvaliteet ja kadus ära lisakütmine.

Valmis ka kalapump tõstekõrgusega 4-5 m. Sellega saab tõsta eluskala koos veega sorteeri peale. Tänu sellele ei vintsutata sorteerimisel kalu enam nii palju kui eelmiste meetoditega.

Õnnestus sõlmida leping kala-

varude angerjaga täiendamiseks kuni aastani 2006 (k.a.).

Rõõmustav oli ka see, et Hollandi kauaaegsed eluskala vedajad hindasid meie angerjaid 0,1-1 aasta vanemateks, kui nad tegelikult olid.

2002. a. kevadel käiku läinud kaubakalakasvatusest hakkas toodangut tulema juba 2002. a. talvel, enamuse aga 2003. aasta — kokku 16-18 tonni. Praegu on see hoone paraku tühi.

Pole halba ilma heata : “tänu” kevadisele õnnetusele saab üle 4-5 aasta talvel natuke puhata, mõtelda ja sihte seada ja samuti klaasangerjakasvatust uuendada ning täiustada.

Parimate jõulutervitustega !

Raivo Puurits

Läti vähikasvatuse erakordsed edusammud

■ Meie vähispetsialistid ei jõua ära imestada- Läti on taas Eestist ees- sedapuhku vähitõugude aretamisega.

1-3. septembril Norras toimunud üleuroopalise vähiuuringute koordineerimisprojekti CRAYNET nõupidamisel osalenud Eesti vähispetsialistid said Läti delegatsioonilt huvitavat informatsiooni. Läti Kala- (ja vähi)kasvatatajate Liidu esimehe Augusts Arensi andmetel on Lätis praegu 3 tegutsevat ja 2 ehitatavat vähikasvatust keskust (sisuliselt suurt haudemaja). Neid võib oma suuruselt ja tootmisviisilt võrrelda meie Põlula Kalakasvatustkeskusega, sest nad paiknevad suurtes hoonetes ja sisseseades – basseinid ja haudepaaradid - on ostetud Soomest, kuid erinevus seisneb selles, et nad on eraomandis.

Tegutsevad haudemajad tootsid 2002. aastal üle 350 000 samasuvise vähi, kellest osa kasutati looduslike vähiveekogude varude rikastamiseks, osa müüdi erakasvatatajatele kaubavähi edasikasvatamiseks. Samasuvise vähi hinnaks pakuti 10-15 santimi, mis teeb Eesti rahas 2-3 krooni ümber. Loodusest vähi asustusmaterjali saamise puhul kehtib kohustus ühe võetud vähi kohta kaks tagasi asusta-

da.

Vähikasvatatajaid, kelle tegevus on erinevas arengujärgus projektist tootmiseni, on 30-50 vahel. Nõupidamisele esitatud kaardile oli kantud siiski alla 20 kasvanduse. Edasijõudnumatel ettevõtjatel nagu näiteks ka Eestit külastanud Egils Tintel olevat vähi- tiikide pindala kümnetes hektarites. Läti Kalakasvatatajate Liit ühendab umbes 120 liiget, kellest osa on kollektiivliikmed, paljude töötajatega suurtootjad. Peamiselt tegeldakse karpkala kasvatamisega.

Kalakasvatatajate Liit korraldas Läti vähihuvilistele mõne aasta eest ekskursioonid Soome ja Rootsi, mille järel vähikasvatuse on kiiresti arenenud. 2002. a. olevat toodetud 1,5 tonni kaubavähi, mis müüdi põhiliselt siseturul. 2003. aasta toodangu mahtu hinnatakse 6 tonnile. Järvede looduslik vähivaru lubaks umbes 50-tonnist püüki. Seejuures on jutt ainult jõevähist. Püügiluba maksab 9 latti (üle 200 krooni) ja annab õiguse püüda ühel ööl 5 mõrraga kokku kuni 50 vähi. Ametlikult kehtib lubade väljaandmine 4 järve kohta. Näib aga, et

tegelikult püütakse kõikjal.

Kitsasõraline vähi esineb Lätis mitmes piirkonnas, teda püütakse ja müüakse, kuid ei kasvatata. Signaalvähi esinemise kohta on seoses vähiuuringute Läti-Norra ühisprojektiga (sarnane 1990ndate lõpul toimunud Eesti-Norra ühisprojektiga) saadud senisest kindlamaid andmeid. Algselt levikukohaks on Primma järve Limbazi lähedal, kuhu signaalvähi asustati nõukogude ajal puhtast huvist uute liikide vastu. Selle järve asukohta võib Läti geograafiat halvemini tundvale lugejale seletada järgmiselt: Pärnu-Riia teest ida pool ja Eesti-Läti piirist mõnekümne km kaugusel. Seal on üksikuid isendeid sattunud Salatsi ja Koiva jõkke, kuid aktiivset levikut pole täheldatud. Signaalvähi on leitud ka ühest Riia-lähedastest karjäärst, kuhu ta võib olla sattunud Riia turult, samuti nagu Riia ümbruses esinev kitsasõraline vähi pärineb turul müüdüd ja loodusse sattunud isenditest.

Tiit Paaver

Margo on magister!

Juunis 2003 kaitses Loomakasvatustinstituudis magistrikaadi teemal "Jõevähi varude seisund ja vähimajanduse perspektiivid Lõuna-Eestis" Võrumaa Keskkonnateenistuse juhataja asetäitja **Margo Hurt**.

Margo Hurt on seega praegu ainus Eesti diplomeeritud vähiuurija, sest kõik teised vähiga tegelevad teadlased on kas ilma teaduskraadita või saanud oma kraadid muudel erialadel. Ainsana oli peaaegu pool sajandit tagasi (1958. aastal) vähi teemal bioloogiakandidaadi kraadi kaitsnud käesoleval aastal meie seast lahkunud Arvi Järvekülge. Margo Hurt on tuntud vähiteadlane nii Eestis kui vähiuurijate rahvusvahelises seltskonnas.

Ta on sündinud 1972. aastal ja lõpetanud Eesti Põllumajandusülikooli zooseneriteaduskonna 1993. aastal.

Asunud tööle Võru Maavalitsuse Keskkonnaametis, õppis ta samal ajal Loomakasvatustinstituudis magistrantuuris, täiendades ennast jõevähi uuringute meetodika ja vähimajanduse alal Kuopio Ülikoolis. Hiljem on ta läbinud mitmeid teisi veekogude majandamise ja kaitseliseid koolituskursusi Soomes ja Taanis.

Praegu juhib Margo Hurt Keskkonnaministeeriumi juures olevat vähi töörühma. Ta on Eesti Kalakasvatatajate Liidu liige 1999. aastast. Eesti veekogude ja kalanduse uurijad tunnendavad Margot kui usaldusväärset ja abivalmist kolleegi. Tänu Margole on Eesti teadlaste ja ametnike käsutuses Lõuna-Eesti, eriti Võrumaa veekogude ja nende kalavarude seisundi kohta põhjalikud ja täpsed andmed. Vähi uurimise kõrval on Margo osalenud

mitmetes kalanduslikes teadusprojektides. Tema nimel on ka kalade suurusrekordeid ajakirja Kalastaja "kalakoti" tabelis.

Magistritöö tähtsamad tulemused võib kokku võtta järgnevas. Uuritud Lõuna-Eesti vähiveekogud (92) võib jagada kolme peaaegu võrdsesse rühma: need, kus vähivaru seisund on paranenud, vähenenud või jäänud samaks. Vaid 5 protsenti veekogudest sisaldab tihedat vähipopulatsiooni, kus mõrra kohta saab ööga üle 4 vähi. Tavaline saak püünisele öö jooksul on ühe vähi ümber, seega on enamuse vähipopulatsioonile liiga hõredad, et lubada tööduslikku ekpluuteerimist. Olulisi muutusi on olnud üksikute veekogude puhul, kus vähi on hävinud oletatavasti katku tagajärjel (Nõuni jv.), kus rasked talved ja

ummuksile jäämised on põhjustanud vähi kadumist (Räpo jv., Andsu jvd.), arvukusejärsku vähenemist või kus vähiarvukus on järkjärgult langenud mingi predatsiooni (Pülme jv), angerja või ülepiüügi tõttu. On ka näiteid vähivarude taastumisest (Aheru jv).

Rakendati vähike määrgistamise ja taaspüügi meetodit, et hinnata vähi arvukust. Määrgistamine valge korrekturedelikuga oli edukas, kuid lõpphinnangud vähi arvukusele saadi siiski kaheldavad. Näidati, et mõrrapüük on vähivarude hindamisel eelistatud, võrreldes natapüügiga, ja et nata ning mõrrapüügiga saadud andmete vahel polnud olulist korrelatsiooni.

Tiit Paaver

Soovin kena jõuluuaga oma tudengitele ja kaastöötajatele!

Enne kui kalale lähed, tuhni internetis

2000. aasta sügisel kujundas rühm entusiastlike harrastuskalastajaid internetis lendõngepüüki reklaamiva eestikeelse kodulehekülje (www.flyfishing.ee). Veidi hiljem tehti mulle ettepanek koostada selle püügiviisi tutvustuse juurde lühike ülevaade lendõngepüügi seisukohalt tähtsamatest jõgedest-ojadest. Jäin nõusse, asusin asja kallale ning 2001. aasta algul lisatigi **koduleheküljele 96 vooluveekogu lühikirjeldused**.

Veekogude nimestik koosneb peamiselt nendest jõgedest-ojadest, milles elab lendõngitsejate enim hinnatud kalaliik – jõeforell. Kalastajatele juba varasemast hästi tuntud forelliveekogude kõrval sisaldab ülevaade

ka terve rea selliseid, mis on sportliku püügi võimalustest lähtudes tagasihoidlikuma tähtsusega. Sellest hoolimata vääriwad nad tutvustamist kui meie vooluveete "kuldkala" elupaigad. Paljudes toodud veekogudes leidub teisigi väärtuslikke kalu nagu harjus, meriforell, lõhe, samuti turb ja säinas, kes on vastava info olemasolu korral samuti ära nimetatud.

Vooluveekogusid on kirjeldatud järgmistel näitajatega: 1) asukoht, 2) pikkus, 3) valgala, 4) kalad, 5) eritingimused, 6) täiendav info. Pikkuse ja valgala andmed on saadud raamatust "Eesti NSV jõgede, ojade ja kraavide ametlik nimestik" (1986).

Valgala äratamine võib esmapil-

gul tunduda mõttetuna, kuid see näitaja on siiski üsna informatiivne, kuna enamasti annab orienteeruva pildi jõe või oja veerikkusest. Infot kalaliikide kohta olen saanud ihtoloog **Rein Järveküljelt**, teatud määral ka tuttavalt harrastuskalastajatelt. Ka on mingisugune osa vastavatest teadmisest tulnud juba alates varasest noorussest seoses sellega, et olen pärit kalauurijate perekonnast. Eritingimustena on ära toodud piirangud püügivahendite osas. Täiendav info puudutab neid veesooni, millel on näiteks suur langus (karestikurohkus), ürgilmelisus, maaliline org, kõrged paljandid jne. või negatiivsus veekogu kanaliseerimine (elukeskkonna

halvendamine). Sellekohane teave pärineb kas minu isiklikest kogemustest või siis erinevatest kirjandusallikatest.

Koostatud ülevaade vajab mitmeid täiendusi ja parandusi. Olulisi erinevusi on ka Eesti eri piirkondade tutvustamise põhjalikkuses Aja jooksul on toimunud mitmeid muudatusi ka püügikorralduses.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et meie vooluveekogude ja nende tähtsamate spordikalade üksikasjalikumaks tutvustamiseks Internetis olevas lühiväljaandes leidub veel küllaldaselt võimalusi.

Head kalaõnne!

Raul Pihu

Võrtsjärv on raamatusse raiutud

...aga see pole esimene kord. Täpselt 30 aastat tagasi ilmus Valguse kirjastusel ja Tarmo Timmi toimetamisel Võrtsjärve monograafia, milles kokku kogutud 9 asutuse alla kuulunud 32 autori teadmised meie suurima järve kohta. Muuseas on selles märgitud, et esimesed andmed Võrtsjärve kalastiku kohta ilmusid trükis A.W. Hupeli sulest juba 18. sajandi lõpul. Põhjalikumalt alustati järvel töid 1953. aastal, kui Zooloogia ja Botaanika Instituut omandas idakaldal Rannakülas asuva Petseri talu. Seega on instituudil tähistada ka 50-aastane Võrtsjärveuurimise lugu. On, millest kirjutada!

Uus Võrtsjärve-raamat on üle 500 lehekülje paks. Autoreid on 40, neist 28 meie instituudist, lisaks geoloogid, arheoloogid, etnograafid ja geograafid. Koostajad ja teadustoimetajad on Juta Haberman ja Ervin Pihu Võrtsjärve Limnoloogiajaamast ning Anto Raukas TTÜ Geoloogia Instituudist, väljaandja Eesti Entsüklopeediakirjastus, toimetaja Helja Rauk. Rahastaja on Keskkonnainvesteeringute Keskus. Kahe raamatu kõrvutamisel on näha, kui palju on 30 aasta edasi arenenud teadus ja trükitehnika. Kuigi teaduslikust küljest ei tarvitse ka vanemat raamatut häbeneda – seda võib täie õigusega seada tolleaegsete välismaiste monograafiaate kõrvale.

Värskes monograafias on 31 peatükki, mis käsitlevad järvenõo kujunemist ja geoloogiat, vee ja põhjasete keemiat, hüdroloogiat, vetikaid ja suurtaimi, põhjaloomi, kalu ja kalandust, aga ka kahepaikseid, roomajaid, imetajaid ja linde. Pärts uued, mida vanemas raamatus üldse pole puudutatud, on peatükid põhjasetest, valgusoludest, valgala reostuskoormusest, toksilistest ainetest järves. Varem käsitlemata on ka planktilised ripsloomad, kahepaiksed, roomajad ja imetajad, samuti järve toiduahelad, ökosüsteemi pikaajalised muutused ja nende põhjused. Oluline on ka sotsiaalse aspekti sissetoomine peatükides Võrtsjärve vesikonna majandus- ja sotsiaalgeograafia, piirkonna

VÕRTSJÄRVE EKSPEDITSIOON 1958
RÕNGU JA VALGUTA VAHEL

puhkemajandus ja ümbruse arengukava. Viimases arutleb Võrtsjärve Sihtasutuse juhataja Jaanika Kaljuvee, millised on Võrtsjärve ümbritseva 7 valla ühishuvid, kuidas neid seostada vastavate maakondade ja kogu Lõuna-Eesti arengukavaga; autor toob ära ka oma nägemuse piirkonna arengu kohta aastaks 2005 (minu arvates küll liiga optimistliku).

Kalade peatükk hõlmab 20 lehekülge, autoriteks Ain Järvalt, Andu Kangur, Külli Kangur, Peeter Kangur ja Ervin Pihu (kalade toitumist käsitletakse lühidalt toiduahelate peatükis). Kalanduse viimase aastatosina kohta on öeldud, et 2001. aastal oli järvel 31 kalurit (1950. aastail 80–90). Kahetsusega on nenditud, et meie suurjärvedel on püügistatistika kaotanud usaldusväärsuse. Märgitakse ka järve veetaseme tõstmise vajadust, mis on mitmel korral varemgi üles kerkinud.

Kõik peatükid on kirjutatud oma ala paremad tundjad. Kuigi viimasel paarikümnel aastal on manalasse läinud või töölt lahkunud suurem osa esimese raamatu autoreid, on peale kasvanud teadlaste noor, võimekas põlvkond, kes on kasutusele võtnud

moodsaid meetodeid ja tunginud aladele, mis varem uurimata. Raamatu koostamisel said autorid ka väga meeldiva ja õpetliku kogemuse, kuidas erinevate alade teadlased saavad koos töötada ja üksteist arvestada. Tegijatest kujunes välja tugev sõpruskond.

Kiita tuleb raamatu head trükikvaliteeti ja rohkeid värvilisi illustatsioone: kaarte, graafikuid ja eriti originaalfotosid, mida on 161. Muljet avaldavad fotod põhjaloomadest, kahepaiksetest ja veega seotud imetajatest (viimaseid peaks olema üsna raske pildile saada), samuti Guara Muuga joonistused taimedest. Kuigi raamatu sisu on tõsiteaduslik, loodavad autorid, et selge ja lihtne esitusviis ja eriti rohke pildimaterjal teevad selle huvitavaks ka erihariduseta loodus huvilisele.

Niisiis on üks raamat valmis saanud, aga töö sellega ei lõpe. Plaanis on veidi lühendatud, aga samas uute andmetega täiendatud variant välja anda inglise keeles, et ka mujal maailmas teada saadaks, kui ilus ja hästi uuritud järve meil keset Eestit asub. Kui rahataotlus tulemusi annab, muidugi. Ega suurjärvedele pühendatud monograafiaid maailmas just palju

pole. Esialgu tuleb aga Võrtsjärvega tuttavaks teha järve ümbruse rahvas. Selleks on limnoloogiajaamal kavas kinkida raamat Võrtsjärvega piirnevatele valdadele, neis asuvatele koolidele ja raamatukogudele.

Reet Laugaste - Jõulutervitused kõikidele vee-inimestele!

Kaante vahele sai paljude elutöö

Alles ilmus Võrtsjärve-kogumik, väärilist tähelepanu pälvinud teos. Ja ihtüoloogidel valmis uus üllatus- ingliskeelne ülevaade Eesti kaladest – „**Fishes of Estonia**“. Teadjad lisavad koguni, et taolist kapitaalset kalastikuülevaadet pole isegi Põhjamaa del. Tänu ingliskeelsusele on meie raamat nüüd natuke ka soomlaste, rootslaste, norrakate ja teiste kalahuviliste ja –uurijate raamat. Ehk on eeskujuga nakkav?

Toimetajateks on kolm hästi tuntud ihtüoloog: Võrumaa mehed **Evald Ojaveer** (sündinud Nursis) ja **Ervin Pihu** (s. Varstus) ning **Too-**

mas Saat (s. Muhu saarel). Need andmed noppis raamatu tagakannelt, kus see kõik vahvasti kirjas on.

Refereeritud kirjanduse loetelu jagub peenes kirjas 42-le leheküljele!

Kalad on uurijate vahel välja jagatud. Mõnest kalast käib üle üks mees-näiteks Ervin Pihu ja peipsi tint, **Tiit Paaver** ja karpkala. Lõhilastega on raskem - appi on kutsutud ka **Mart Kangur** ja **Teet Krause**. Kui on „põdejamad“ kalad ja vaja ka nende haigusi kirjeldada, võetakse kaaskirjutajaks **Aleksei Turovski**. Märkan, kui on autoriteks nooremad teadusemehed, tegutsevad nad grupiti. Nii

kirjeldatakse lihtlabast särge koguni neljakesi- Tiidule ja Alekseile hakkasid appi **Markus Vetemaa** ja **Too-mas Saat**. Mõnel puhul tuleb kohale hõigata koguni pereliikmeid: Evald Ojaveer ja **Henn Ojaveer**. Nemand kirjeldavad koos merivarblast e. ingliskeelselt **Lumpsucker**.

Igatahes on kaladelgi ilusad võõrkeelsed nimed ja neile, kes lastele (või lastelastele) seriaalidest enamnimesid ei leia, on siin palju avastamisrõõme. See töötab raamatule müügiedu! Vähemalt samasuurt kui Doris Kareva luulekogule „Mandragora“.

Kas kauge-kaugelt nägid heasoov-

likkusega selle raamatu esitlust ka Karl Ernst von Baer, Heinrich Riik-oja, Neeme Mikelsaar, Henn Habermann, Jüri Ristkok, Kalle Laugaste? Seda me ei tea. Inimlikus piiratuses võime seda vaid soovida...

Me alles hakkame seda raamatut vajama-lugema ning vääriliselt hindama. Ka selles lehekeses tahamepikemalt kirjutada. Siis juba teises, asjalikus võtmes. *Jälgige objektiivsemad analüüse*, nagu soovib avalik-õiguslik telekanal!

Heasoovlikult

Ilme Post

Kalaturism

Kevadepoole kannatas kalaturism eelmise suve põua tõttu – õngekala jäi kalamajandites väiksemaks kui varasematel aastatel. Mitmetes paikades kasvatati kala endale ette – osteti 0,5-0,8 kilosid vikerforellid sisse ja suvi läbi söödeti-uumati. Aga nagu ühest suust tõdetakse: 2003. aasta suvi läks siiski korda.

Kiikame õngitsemispaikadesse..

Pihuveres (Haljalas) ehk Onu Tommi Onnike.

Ajame juttu omanik **Toom Saam-tiga**.

Meie oleme seda tüüpi õngitsemispaik, kuhu võib iga teeline õuele astuda, asume ju Võsu-Haljala tee ääres. Kedagi ehk üllatab see, et kõikidest klientidest ca 60% on meil vene rahvusest! Nemat tulevad suure perega ja kohe kogu päevaks. Kui eestlane kipub virisema, siis venelastest kalameest ei hirmuta miski, ka halb ilm mitte! Vastupidi - ta valib just vihmase ilma. Looduses just siis kala hästi näkkavat..

Meil on venelastest ka nn suurkliente. Näiteks käib juba neljandat suve üks tuntud kütusefirma, paneb kogu kompleksi kinni, turvamehed väravasse...ja pidu püsti. Üle poole pidulistest on neil läänest pärit aktsionärid. Selle firma unistus on, et meile saaks tulla helikopteriga. Nendele esinevad kuulsaimad eestimaised solistid ja ansamblid. Ja kui vaja-öö läbi.

Iga meile tulnud seltskond saab suvel valida oma nurgakese ja eralduda - kes saartele suitsuahjude või lõkkeplatside juurde, kes kamina ette. Tellitud kalaroog valmib serveerimiseks paarikümne minutiga. Vikerforellist oleme ka uusi roogi proovinud, näiteks kalaribadest friikala.

Kalakõrvane tuleb aga osta meilt. Tungivalt on tahetud, et müüksine keelekastet ka 100 g kaupa, *po rjumot* ki, kuid seda teed pole min-

dud – upuvad veel ära! Lastele oleme juba muretsenud päästevestid, sest vanemad jätvavad oma võsukesed sageli tähelepanuta.

Klientuur on praeguseks stabiliseerunud, kõik enamasti vanad kunded. Nemat toovadki oma sõpru, töökaas-lasi kaasa. Püügi korraldamise kõrval peame kursis olema ka kalakasvatustliku poolega: et vett jätkuks, et asustus-tihedust reguleerida, vee „õitsemist“ ära tunda, veeproove võtta, äikest karta...Sel suvel tappis äike meiega kalu. Tänavu üllatasid meid kunagi Ilmatsalust, Mare käest toodud, nüüd juba 7-8-kilosed karpkalad: ludistasid põhjamuda nii lahti, et pugesid traatvõrgu alt ühest tiigist teise!

Järgmisel kevadel tahame valla-poolse abiga muruplatsile midagi laululava taolist ehitada. Sellega saab kultuuriprojekte siia meelitada ja ettevõtmist mitmekesistada.

P.s. Siinkohal tänab mtü *Eesti Kalaturism*, et ta on mitmel aastal saanud siin oma õppepäevi korraldada. Näe tänagi siin kohtumine, riigiko-

gulastega...

Jõgisoo Forellipüük

Urmase Kõrvas (saan Urmase mobla peale Keila jõelt, paadimat-kalt).

Sind tuntakse endise autoärimehe-na ja nüüd nn kala-inimesena. Mitmendat aastat teie pere kalastamis-teenust pakub? Kuidas läks tänavu?

Tegeleme abikaasa Üllega 1999. aasta suvest alates. Alustasime kalarogade pakkimisega vanast bussist kohaldatud „restoranis“, autokeres. See uus maja sai valmis 2001. aasta suveks. 2003. aasta kohta ütlen nii: kehv aasta, kusagil kolmandiku võrra nõrgem eelmistest. Ja seda just kevadise väikse õngekala pärast. See oli teadagi tingitud kalakasvanduste põuakahjustest.

Kuidas edasi? Mõned mõtted on. Näiteks tahaks ka ise kalakasvatu-sega tegelema hakata. Neist plaanidest on täna veel vara rääkida. Aga praegu saame kala ikka Antsu käest!

Käid ka ise kalal, rahvusvahelisel kalaretkedel, kus? Kõige parem ongi, kui ettevõtja ise ka seda „kalastajahaigust“ põeb.. Käin aastas kolm korda kusagil kaugemal. Näiteks tänavu püüdsin Norras 12-kilose tursa!

Jaanus Kupper

OÜ Arcticer- Sindis

Sindi nagu ikka elab Pärnu kui turismilinna kõrval ja - normaalselt. Kevadel, kui ilmad järsku soojenevad, on inimesed nagu arust ära-ot-sitakse looduslikke paiku, kuhu min-na: siis tuleb kalaisulisi parvekaupa. Ja mis viga, siin, Sindi paisu kõrval meie kala püüda ja süüa. Ei ole haruldane seegi, kui mõni siinkandis puhkav soomlane vahel kalaisuga kirjolohta tabama tuleb! Ka talvel saame palkmajja 10-12 inimest paigutada. Sedagi kasutatakse- meilgi omad kalasõbrad. Kala võetakse kaasa ka vaakumpakendise, soolatult ehk *Fisch*

als Geschenk!

Eluskalga on meid varustanud eel-kõige Aravuse kalamajand.

Praegu ehitame vana elektrijaama naabruses uut puhkemaja, õigemini rohkete mugavustega hotelli. Selle juurde hakkab jätkuvalt kuuluma kõik kalaga seonduv...

Loodame, et kunagi uuendatakse ka paisu servas olev kalatrepp. See oleks lisaks Pärnu jõe kalastiku *eluteele* ka uhke vaatamisväärsus.

Milvi Alvela

Rohtlätte Turismitalu, Nursi Rõu-ge vald.

Teen väikese ajakirjandusliku katse: „krutin“ hääle jämedamaks ja heli-listan Rohtlättele - 078 79315: „*Kas turismitalust kuuldakse? Mul palve-ehk saaks jõuluks või aastavahetu-seks veel kohti broneerida?*“ Vastus on kiire tulema- „*Oi, kahjuks ei! Juba suvest saati maja aastalõpuks kinni pandud!*“

Rohkem ei suuda toimetaja telefonitorusse võltsi häält teha ning ega proua Milvi ka siis enam võlgu ei jää: „*Ilme! Oh, sa juudas!! Sa võit tulla küll, panõmõ sinno haino pääle makama! Aga kallo meil sullõ anda ei olõ- eelä püüidse üts miis viimätsse forelli, mis Peep tõi, vällä!*“

Kui tõsitsehe jätkata, sõs järgmine kevväi toomõ jälle forelle ja sõs juba rohkõmb. Talvõst ei saa kallo tiike jätta- saarmas sõõse puhtast! Nii punatsõ raamato eläja sõõva terve Võromaa jõõqkalost puhtast. Järgmine kevväi lubas Enno traataia tiike ümbre tetä, sõs ei kao kala kohege.

Forell om meile nigu visiitkaart – on üksikisikit ja firmasid, kes just kalapüügi peräst meie talu eelistäseq. Mi olõmi ta kala-asjaga juba kuulsast saanu!“

Kõigile kala-inemistele siit, Võromaalt ilosat aastat! Milvi ja Enno.

Nooruslik juubilar ehk kalakasvatatele on Ilmatsalu ja Mare sünonüümid...

Maret tunneme kui karpkalakasvatuse kaasaegse tehnoloogia väljaarendajat ja täiustajat Eesti kalakasvatases, hinnatud spetsialisti.

Mare on lahke oma rikkalikke teadmisi heasoovlikult jagama nii praegustele kalakasvatatele kui ka uutele tegijatele, andes usku ja jõudu ettevõtmise õnnestumisele. Oma töös on ta väga täpne ja põhjalik, suure töötahtega. Kalakasvatate mured ja probleemid on läbi Mare jõudnud ka võimukoridoridesse. Väsimatu võitleja.

Pikki aastaid Ilmatsalu kalakasvandust eest vedanud, on ta üle elanud ka looduskatastroofid, teisiti ei saa nimetada veepuudust kalakasvatases. Kõigist raskustest on ta edukalt ja targalt välja tulnud, viinud ikka ja alati oma tööka ja sõbraliku meeskonna tõusuteele. Mare oskab hinnata tehtut.

Kalakasvatate seltskonnas on Mare populaarne, rõõmsameelne ja heatujuline kolleeg, alati avivalmis ja lugupeetud.

Olen osa saanud ka Mare külalislahkusest ja kodusoojusest. Hoiab ja toetab igati oma peret. Tema lähedaste õnnestumised on talle väga olulised. Õnne ja tervist!

Riina Haaslavalt

Pärispea mees sai 55!

17. detsembri õhtul helistan Pärispeale, et Jaagule õnne soovida. Loodan fooniks kuulvat klaaside kõlinalat ja pidukõnesid, kuid- ei! Jaak on kontaktivõtustkiüll üllatunud ja rõõmus, kuid pidutsemise asemel roogib ta hoopis kalu: „Eks need Lasnamäe venelased tahavad ka jõule pida-da ja forelli süüa!“ Veel lubab: „Kui kolleegidega kokku saame, teeme „sada ja seened“!“ Kalakasvatad mäletavad küll - nii tavatses ütelda Kirovi kalakasvatate pealik Helmut...

Jaagu auks pidi ikka pidu ka pee-

tama - naine olla laupäevaks sugulased kokku ajanud: „, Ta ei kuula ju mul sõna! Aga vahel on hea ka, et ta kodus juhtimise üle võtab - seda kergem mul on!“ Ja sellest lausungist on tunda rahulolu ja rõõmu...

Juubilariga paarkümmend aastat kolleegiks olnud Toivo Sepp lisab, et Jaak on täpne ja töökas mees! Kiidusõnadest Toivol Pärispea suunas puudu ei tule.

Õnnitlused kõikidele juubilaridele! Hip-Hip! Hurraa! Eesti kalakasvatad!

■ Mare kalaturismi õppepäeval Karilatsi kalamajandis : Mati Errild- Hõbeda Talu peremees, Arno Kirt- EMI professor. Sauna trepil. Kas ka saunas käidi? Igatahes kogu õu oli naeru ja nalja täis...

Õnnitleme!

Anu Herman	60	17. oktoober
Mare Puhk	65	8. november
Aimar Palu	30	8. detsember
Jaak Kiivit	55	17. detsember

Seltskondlikku sahinat

Pidanud Aravuse Rein augustis juubelipidu. Oli kõike: sugulasi, sõpru, tulevärki. Aga sellele lisandus ka „plaaniväliseid“, ent hästi haakuvaid sündmusi. Allpool paarist neist.

Sel päeval läbis Aravuse küla Viru ralli : värvilised autod tulid üle silla upsaki-vopsaki ja kadusid välguna metsa, Põlula poole. Neil massinatel vist sumbutajaid polegi, mõirgasid nagu hirmus! Kõik õu oli tunde enne siia kogunenud publikut täis. Naised-lapsed kiljusid... Teadjad-mehed ütlesid vaid „jes“! Eriti siis, kui Paldiski ekslinnapea juhitud veokas kalatiigi piirdele pihta sai...

Juubelipäeval tuli Reinu perel minna ka Haljalasse, et presidendilt kalamajandile määratud üleriigiline heakorrapreemia vastu võtta. Pere-

tütär Mari-Liis tahtnud kangesti sündmust ka pildile jäädvustada. Aga rahvast nii palju ja kõik peale-

gi nii pikad! Seda pildipüüdlemist märganud proua Ingrid ise ja hakanud appi: fotokas presidendid adju-

tandi kätte ja ...pildile kutsuti koguni vanaisa Arnold... Mannul, nagu Rein ja Ene oma võsukest koduselt kutsuvad, hakanud kaasas olnud noorest sugulasest Kevinist kahju: tema ka vaja pildile kutsuda. Kevin pannud kiiruga piruka – pidu oli jõudnud juba ühislaua staadiumini-lauanurgale ja pildi pääle. Selline see ajalooline pilt saigi.

Suguvõsas on seda ühest arvutist teise edastatud. Kogunisti Vaabinasse, Kevini vanavanaemale raamitult saadetud.. Ja muidugi võttis Kevin selle 1. septembril Tartus kooli minnes kaasa.

Ja kui toimetaja julguse kokku võtab, saadame selle koos meie lehega ka presidendiperele.

Jõulusoovidega! Mari-Liisult, Kevinilt ja kogu Eestimaa kalakasvatatelt!

Anna õng ehk

subjektiivneprotokoll Haljala nõupidamiselt.

Jõulukuu 2. päeval 2003. aastal.

P.s. kohtuasjade vältimiseks perekonnanimesid ei tarvitata.

Anna õng - niisoovitatakse käituda alustavate ettevõtjatega, sest kala pakkumine oleks kurjast ja tapab initsiatiivi. Sama tegidka kalakasvatatajad - Haljalasse ühiskoosolekule tulnud riigikogulaste pisteti esmalt õng pihku ja alles seejärel hakati kõnelema kalakasvatusega seotud problemaatikast.

Nemad elu näinud inimestena muidugi hädasse ei jäänud: komisjoni esimees Jaanus näitas innukalt, kuidas saia õngekonksu ümber voolida ja enne vette viskamist peale sülitada! Toivo sai esimesena kala-tema Rõuge järvedel eluaeg harjutanud. Pädaste mõisahärra sai ka käe kähku valgeks - meretagune asi, ütles Tuulik. Maaelukomisjoni tegudele pani krooni sekretär, kes naiselike emotsioonide saatel kõrvalise abita piraka vikerforelli kaldale tõmbas... Veel veerandtunnikest kalade ja tiikide vaatamist, küsimusi ja vastuseid ning oligi selge, mis seekalaturism endast kujutab.

Natuke soojendati ennast veel kamina ees ja peagi oli omapüütud kala laual. Kohe krutiti kokkusaamine asjalikuks: Toivo - kalakasvatatajate komisjoni peamise kontaktisikuna pani kalandusturu korraldamise seaduse eelnõu 157 SE II-1 lauale jahakati ühiselt olulisi punkte läbi arutama. Nii hakkab praktikatoetus laienema ka kalakasvandustele, kui seal õppureid juhendatakse. Senisest olulisemaks muutuvad tootjate ühendused. Viimaste hulka ei saa

arvatameie liitu - see vaidhualaliit. Ma kardan, et Euroopa Liidus hakatakse meie liidu peale vaatama kui kirikukoori pääle (see vaid minu ainuisikuline hirm-koosolekul sellest ei kõneldud, kuid tõeks võib see osutuda!). Vaid tootja on EL-s tõsiselt võetav?

Kalakasvatatajate ettepanekud olid ühisistungiks hästi ette valmistatud ja neid esitaskindlameelselt meie president Sivar. Riigikogulastele tutvustati Eesti kalakasvatuse seis ja tulevikuvision. Sellega esinesid angerjakasvatataja Raivo ja forelli-ning vähimees Arne. No Raivo esinemine väärinuks küll üles filmimist - selles oli hoogu, innovaatilisust ja teat-raalsust! Umbes nii: Eestimaa on nõnda väike, et katus pääle jakõik veed kalatiikideks! Kuulajana tekkisminulgi, ometi praktilise meele ja Maa-aastal sündinud inimesel selline eufooria, et... anna minna! Ega Arne viimase aja nägemused pole ka argadele mõeldud... Nemad mõlemad pikeerisid oma etteasted ohtretataustmuljetega Taanist, Hollandist. Tõdemusevõttis selgelt kokku maaelukomisjoni liider Jaanus ise: Eestimaa veekogudel tuleb teha suurinventuur, kõik kirja panna ja plaani pidada, kusmida kasvatada saate. Euroraha ootab asjalikke ettepanekuid. Nüüd on teilgi aeg tegudeks!

Ainult Nikolai elik Kolla koputas kahvliga vastu teeklaasi javõttis vastulauseks sõna: ärge igale poole ka tikkuge, sest puutumatuks jäävad Natura alad, vääriselupaigad vingerjate japärlikarpidega. Väärtslikuma-

ga kui turukalad... pidage ikkahoogu!

Tiit rääkis tudengite väljaõppest ja teaduse tegemisest. Riina küsis otse temavastas istuvalt eksministrilt, et miks ei laiene maaparandustoetused suurtele karpkalatiikidele? Vastus: ei hakkagi laienema, sest nii on rajatis. On teisedtoetuseliigid.

Lauri soovis, et kalakasvatatajaid rakendataks senisest rohkem ka siseveekogude kalarikkuste tootjatena. No angerjas küll, kuid teised liigid? Selle arupärimise esitasime n.ö. ühe soojaga kohe ministeeriumi kalandusosakonda, Leelole (lugesid ehk vastust, 3 lk.).

Meie liidu juhatus, mis muide oli Haljalassajaprotsendilisel kohal!, jättis minule kui sedapuhku ajakirjanikust vaatlejale päris kobeda mulje.

Loodame, et sedaka Toompea rahvale. Või mis Toompea: nad ka ju kõik maalt oma tööde ja probleemide juurest sinna valitud. Igatahes mitmetunnine ühisarutelu oli asjalik, õpetlik mõlemale poolele. Seega õnge andmine nagu õnnestunuks... Meie liidu juhtkonnal on nüüd maaelukomisjoni näol olemas head mõttekaaslased ja abimehed.

Usun, et see kohtumine onnagu mingi oluline verstapost kalakasvatuse ajaloos. Haljalas saadi veelkord kinnitust, et kalakasvatatajatelgi, elagu nad kuitahes kaugel metsa sees, peavad tänasteks märksõnadeks olema: info, innovaatilisus, tegutsemisjulgus, koostöövõime. Protokollis - I. P.

Neid märksõnu hõikab teile ka esilehekülje päkapikk

Toimetaja veerg

No selline see jõuleht sai - siit leiad nii probleeme kui praänikuid... Kirjavead on maiuseks!

Täna kõiki, kes lugude kirjutamisel appi tulid, etteantud ajast kinni pidasid ning seeläbi toimetajast hoolisid. Kui lugudest puudu tuli, pidin neid ise juurde heietama. Viimastes jääb vajaka asjalikkusest ning seeläbi on nad kergesti äratuntavad.

Mulle on kord külge kleebitud, et oman isikupärast kirjutamise viisi! Heldeke! Tuglase arvates polevat isegi Eduard Vildel oma stiili olnud, kust võtab selle siis endine

Vilde kolhoosnik I. P.!? Nojah, igal tsirgul oma laul.

Kirjutage- meilige infolehele ka edaspidi: see ju meie oma leht ja üks väheseid väljundeid tänases ruttavas ja rabelevas Eestis.

Oleme ka uuel aastal siis kõik olemas, kestmas - nii igaüks omaette, inimesena kui ka firma-dena.

Ja veel- oleme hääd!

Ilme Post

Koos Endliga (korrektuur) ja Gunnariga (küljendus).

